

ským nařízením z 11. července 1869.¹¹⁵ Úkolem zemských inspektorů bylo provádět „občasné“ inspekce na školách, řídit zkoušky a dohlížet na okresní a místní školní rady. Dohled zemských inspektorů nad školami se nevztahoval pouze na úroveň výuky, ale měli rovněž dbát na to, aby se „školy neužívalo k rejdmům politickým, národním a náboženským“. Ze svých cest po školách měli zhotovovat podrobné zprávy, které mohli doplnit svými návrhy a předložit je k projednání na zasedání zemské školní rady. Mezi administrativní povinnosti zemských inspektorů patřila i účast na jednání různých odborů zemského úřadu, pokud se nějakým způsobem dotýkaly pedagogických otázek, aby inspektoři mohli přispět svým odborným hlasem.

Zemští inspektoři pověřeni dozorem nad obecnými školami měli za úkol navštívit všechny okresy svého obvodu nejméně jednou za tři roky. Měli se účastnit vyučování, kontrolovat úřední spisy, řešit žádosti a stížnosti učitelů a hlavně jim být nápomocni radou v pedagogických záležitostech (v případě nedostatků měli učitelům sdělit výhrady ústně, ve vážnějších případech mohli sepsat protokol a předat jej zemskému školnímu úřadu, sami ale neměli pravomoc vydávat písemná nařízení). Samozřejmě zemští inspektoři měli pravidelně konzultovat jednotný postup inspekcí s okresními inspektory.

Zvláštní pozornost byla věnována učitelským ústavům, kde měli zemští inspektoři provádět inspekce nejméně dvakrát ročně a navštívit všechny třídy. Výslovně se uvádí, aby při svých návštěvách žáky zkoušeli, ovšem tak, aby nedošla újmy vážnosti jejich učitele. Po ukončení inspekce měl inspektor svolat konferenci učitelů a tam jim svoje poznatky ústně sdělit (toto ustanovení se týká učitelských ústavů, při inspekcích na obecných školách toto zmiňováno není). Zemští inspektoři měli rovněž dbát na další vzdělávání učitelů a pravidelné konání učitelských konferencí, a to jak na okresní, tak zemské úrovni.

České školství procházelo koncem 60. let 19. století zcela zásadní změnou. Řada vzájemně souvisejících zákonů přinesla jednak proměnu organizace školství a obsahu výuky, jednak znamenala emancipaci školství z vlivu církve, která měla do té doby plně v rukou i dozor nad školami. Stát vytvořil nový systém dohledu nad školstvím, založený na trojstuňovém systému školních rad – kolektivních orgánů, které měly pracovat na zdárném fungování škol. Přestože zákony a vyhlášky hovoří právnický suchým jazykem, je z jejich dikce patrné, že dozor nad školami neměl být nikterak represivní záležitostí, inspektoři měli dohlížet nad úrovní výuky a v případě nedostatků být učitelům nápomocni, ne je kárat či trestat. Zkrátka měli za úkol „sami a skrze jiné napomáhati, aby tato učiliště prospívala“, jak se praví v úvodním ustanovení o činnosti zemských inspektorů. Velký důraz byl rovněž kladen na další sebevzdělávání učitelů, ke kterému měli inspektoři přispívat svoláváním okresních a zemských učitelských porad, na nichž učitelé získávali řadu podnětů pro svoji praxi (výměna zkušeností, didaktické přednášky, seznámení s novou literaturou a učebnicemi apod.). Realizace

115) Nařízení vydané od ministra záležitostí duchovních a vyučování dne 11. července 1869, č. 129 ř. z., jímžto se vydává instrukce c. k. zemským dozorcům školským, *Zákony a nařízení*, s. 35.